

ks. prof. Tadeusz Fitych

ŽIVOT BLAHOŠLAVENÉHO KNĚZE GERHARDA HIRSCHFELDERA (1907 – 1942)

Úvod

Dne 19. září 2010 proběhla v diecézi Münster v Německu z rozhodnutí Benedikta XVI. slavnost blahověčení kněze Gerharda Hirschfeldera. Následně 10. října téhož roku věřící ve svidnické diecézi v Polsku (Kudowa Zdrój – Czerмна, Bystrzyca Kłodzka a Długopole) děkovali Bohu za dar lásky a za zářivé svědectví života duchovního průvodce Kladska – blahoslaveného kněze Gerharda Hirschfeldera.

Gerhard Hirschfelder byl občanem Kladska, země zbožného lidu, protkané více než 5 000 drobných sakrálních památek. V roce 1932 se stal knězem, bylo to krátce před volbami do Reichstagu (parlamentu Německé říše), v době, kdy nacisté pod vedením Adolfa Hitlera přebírali v Německu vládu a zaváděli totalitní režim.

Po dobu celé své 9-ti leté kněžské služby v Čermné (Czerмна) a Kladské Bystřici (Bystrzyca Kłodzka), ve svých kázáních směřovaných nejen mládeži, horlivě hájil křesťanské hodnoty a důstojnost člověka, vystupoval proti znesvěcování objektů sakrální architektury na území celého kladského výběžku a vystupoval jasně proti nacistické ideologii. To se nakonec stalo hlavní příčinou jeho zatčení a uvěznění bez jakéhokoliv soudního procesu. Po čtyřměsíčním věznění byl poslán do koncentračního tábora Dachau, kde po sedmi měsících umírá. Tato krátká, ale nejtěžší část jeho života byla dobou jeho duchovního dozrání, kdy se bezvýhradně odevzdal do Boží vůle a utrpení bral jako Boží vyvolení.

Dětství:

Gerhard Hirschfelder se narodil 17. února 1907 v Kladsku jako nemanželské dítě slečny Marie Hirschfelder (13.12.1881–16.2.1939) a pána Oswalda Wolfa (1871–1963), továrníka a obchodníka textilních látek. O dva dny později, 19. února 1907 byl pokřtěn vikářem P. Bergmannem v kladském kostele Nanebevzetí

Nejsvětější Panny Marie. Při křtu dostal tři jména: Gerhard, Franziskus (František) a Johannes (Jan). Udělování svátosti křtu se účastnil pouze kmotr František Hirschfelder – sklářský mistr (byl to pravděpodobně matčin bratr), ostatní svědky nahradil místní zvoník.

Jako mladý chlapec bydlel se svou matkou nejprve poblíž kladské radnice (dnes je to ulice Armii Krajowej 10), a pak v ulici Wojska Polskiego. Již v době svého mládí toužil stát se knězem. Proto si nejčastěji hrával na kostel a na sloužení mše svaté, oblečen v liturgickém oděvu. Již tehdy pronášel vášnivá kázání. Dalším jeho zájmem bylo divadlo – často hrával v různých dětských a biblických představeních.

Mládí:

V roce 1913 zahájil školní docházku na obecné škole v Kladsku. V roce 1918 přijal v kladském farním kostele svátost biřmování. Zvolil si biřmovací jméno Benedikt. Po absolvování základní školy se stal studentem katolického humanitního gymnázia v Kladsku. Maturitní zkoušku složil 3. března 1927. V gymnazijních letech (a později také jako bohoslovec) byl činným ve společenství „Quickborn“ – katolickém církevně-liturgickém hnutí. Tím se v něm významně rozvíjely křesťanské hodnoty a postoje a staly se tak základem pro jeho budoucí pastorační práci, zejména mezi mládeží.

Vysoká škola a kněžská svěcení:

V roce 1927 Gerhard Hirschfelder jako bohoslovec zahájil studium filozofie a teologie na univerzitě ve Vratislavi (Polsko). 29. prosince 1931 zde obdržel jáhenské svěcení. Rok na to 31. ledna 1932 byl ve vratislavské katedrále vysvěcen kardinálem Adolfem Bertramem na kněze pro Hrabství kladské, tj. pruskou část pražské arcidiecéze (v roce 1933 žilo na tomto území 124 504 obyvatel, z toho 107 228 katolíků, 13 501 protestantů a 194 Židů).

P. Gerhard Hirschfelder

p. Marie Hirschfelder

Z dětských představení

Dne 1. února 1932 celebrol novokněz prostým způsobem svou první mši svatou v kapli sester Služebnic Nejsvětějšího Srdce Pána Ježíše v Długopole Zdroji (obec s pěti sty obyvateli se nachází u Bystřice Kłodské, vzdálené 24 km od Kladska). Na primiční obrázek umístil své motto: „Kristus, náš velikonoční beránek, je obětován, Aleluja!“ („Christus, unser Osterlamm, ist geschlachtet, Alleluja“).

Kněžská služba:

„Je zřejmou pravdou, že jednotu Církve, její Společenství a její budoucnost se budují silou těch, kdo mají hluboké kořeny zakotvené ve víře a žijí z ryzí plnosti této víry.“
(kardinál J. Ratzinger)

Kněz Gerhard Hirschfelder chápal smysl křesťanské víry a

svátosti kněžství jako hluboké spojení s Kristem. V této souvislosti hluboce věřil v lásku milosrdného Boha, a proto se stal bojovníkem za Boží věc. Podobně jako i jiní velikáni německého národa, (zejména Edita Steinová OCD, Alfred Delp SJ, Ditrich Bonhoeffer), v boji s bezbožnou ideologií čerpal sílu a oporu z kořenů víry v dětství, posléze pak z lidové zbožnosti spojené s četnými drobnými sakrálními památkami kladské krajiny. Opravdovou sílu ale čerpal z živého přátelství s Kristem, ve kterého pevně věřil.

Kolem roku 1933, kdy byl členem kněžského společenství náležícího k mezinárodnímu katolickému schönstattskému hnutí (založeného pallotinem P. Josefem Kentenichem), čerpal ze zdrojů jeho spirituality, která má mariánský, pedagogický

a apoštolský charakter. Kromě toho byl duchovním asistentem v Kladské Bystřici a také předsedou mezinárodního spolku dělníků s názvem „Kolpingova rodina“. Tento spolek založil v roce 1841 kněz Adolph Kolping (1813 – 1865) za účelem sociální podpory a vzdělávání mladých dělníků a řemeslníků v katolickém duchu.

Nelze opomenout, že P. Gerhard Hirschfelder hledal náboženské vzory a inspiraci i ve spiritualitě redemptoristů, kteří působili v mariánské svatyni v Bardu (10 km od Kladska) od roku 1900. Ztotožňoval se s mystickým třetím svatým v dějinách řádu redemptoristů, sv. Gerhardem Majellou. Matka P. Gerharda v době jeho narození prožila misie vedené redemptoristy, které ji hluboce oslovily a kde byla prezentována osobnost tohoto světce. Můžeme se domnívat, že to ovlivnilo výběr jména pro jejího syna. P. Gerhard nejenže plně akceptoval tuto její volbu, a co více, se zálibou používal rozšířenou formu svého jména: „Kněz Gerhard Majella Hirschfelder“ (leden 1937). Zde je třeba zdůraznit, že svatý Gerhard Majella požíval nejen četné dary náležící mystikům, ale také pěstoval určitý náboženský radikalismus typický pro svatého Alfonse Maria z Liguori. (Pozn.: Sv. Gerhard Majella zemřel na tuberkulosu v nedožitých 30-ti letech svého života. Na dveřích své klášterní cely zanechal lístek svého kréda: „Zde se plní Boží vůle, tak jak chce Pán a jak dluho bude chtít“.) Také ve farnosti Čermná, kterou měl nyní P. Gerhard na starosti, dříve působil významný redemptorista P. Franz Xaver (11.12.1864 - 13.03.1926) – jeho obrázek měl P. Gerhard založen ve spisech.

Život a působení kněze Gerharda Hirschfeldera

Jeho kněžské působení lze shrnout do tří fází jeho života:

První etapa je jeho kněžské poslání, které zahrnuje období 7-mi leté práce ve farnosti Čermná (Czermna) jako kaplana.

Druhá etapa jeho života je jeho působení jako kaplana ve farnosti Kladská Bystřice (Bystrzyca Kłodzka), v kostele sv. Michala, kde působil 3 roky po boku faráře P. Piusa Junga a po jeho smrti v r. 1940 jeho následníka probošta

Adolfa Langerera. Zde se jako duchovní otec plně věnoval práci s mládeží v kladském hrabství.

Třetí etapa jeho života představuje jeho zatčení, pobyt v kladské a vídeňské věznici a na konec v koncentračním táboře v Dachau.

Od 1. dubna 1932 do února 1939, po dobu 7 let, působil P. Gerhard Hirschfelder jako kaplan po boku probošta Augustina Hauffena (1885 – 1939) ve farnostech Kudowa Zdrój a Čermná. V té době žilo v Kudowiu 1 855 obyvatel a v Čermné 2 041 osob. Celá farnost čítala šest vesnic, ve kterých žilo více než 4 400 věřících.

Na území farnosti fungovaly četné spolky sportovního zaměření: „Sportclub Preußen 23“ s oddílem míčových her a gymnastikou, lyžařský oddíl „Rauhreif“ a „Militär – Verein“. Taktéž existovaly spolky kulturního a společenského zaměření, například hasiči, divadelní kroužek, Kolpingova rodina (Kolpingfamilie) a Kolpingova mládež (Jungkolping). Přímo při kostele fungovaly: pěvecký sbor, kongregace Panny Marie, spolek katolických žen a sdružení mládeže (bylo zakázáno v době vzniku Hitlerovy mládeže „Hitler jugend“). Prelátem P. Franzem Diggerem, generálním vikářem kladského hrabství, byl P. Gerhard jmenován duchovním pastýřem mládeže kladského děkanátu (1936 – 1940). Těto práci se obětavě a horlivě věnoval.

Vychovával mládež v evangeliním duchu. Jeho postava byla otevřená pro každého člověka. Osobně ve svém jednání vyzářoval radost. Způsob celebrování mše svaté prožíval kontemplativně. S velkým zájmem a popularitou organizoval četné poutě mladých lidí, například pouť do Vambeřic (Wambierzyce) a ke kostelu Panny Svaté Marie Sněžné nedaleko Kralického Sněžníku. Poutě se vždy účastnilo několik tisíc obyvatel kladského výběžku. Dále se velké popularity těšily ministrantské schůzky organizované na farní zahradě a liturgická formace ministrantů – příprava pro službu při mši svaté.

Ve svých kázáních vždy hájil hodnoty katolické víry, náboženských symbolů a důstojnost člověka. Otevřeně vystupoval proti nacistům. Rozvíjel katolické mládežnické organizace, které měly zabránit šíření nacistické

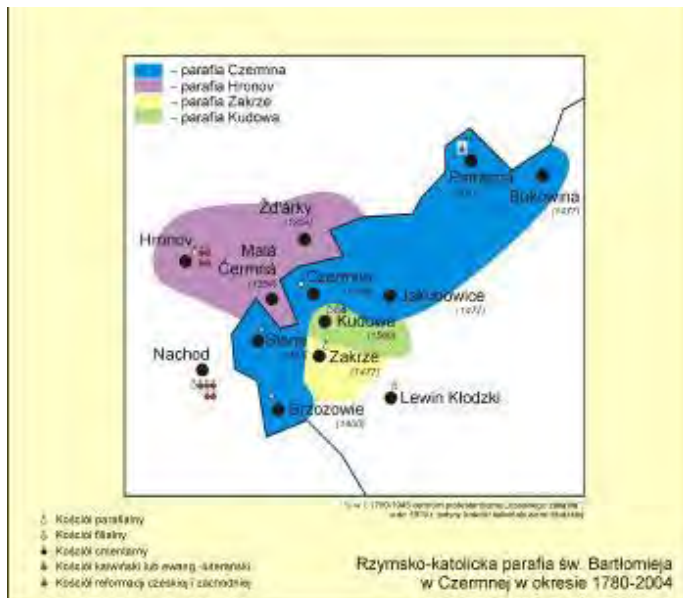
ideologie. V duchu křesťanských hodnot shromažďoval kolem sebe nejen děti a mládež z Čermné, ale i z ostatních přilehlých vesnic.

Svým ojedinělým charismatickým jednáním uměl ale kněz Gerhard Hirschfelder k službě Bohu přitahovat všechny věkové skupiny. Svou postavou vždy vyzářoval ochotu k plnění Boží vůle. Jeho kázání byla působivá. Vždy hájil pravdu a za pravdu bojoval. Z těchto důvodů měl v té době také četné nepřátele, kteří se ho potřebovali zbavit a PRAVDU umlčet.

Pro lídry místní NSDAP (Národně socialistická německá dělnická strana) byl P. Hirschfelder nepohodlný. Od roku 1933 se jeho práce s mládeží stávala čím dál více trnem v oku ideologii národního socialismu. Přímo

ve Slaném u Kudowa Zdrój, ve farnosti Čermná, působil nacistický politik Paul Škoda, povoláním švec. Byl jedním z jeho četných odpůrců. Potíral křesťanskou víru, a proto také kněze Gerharda Hirschfeldera pronásledoval. Dalším jeho pronásledovatelem byl Arno Rogard (původním příjmením Rogowski), nevěřící učitel působící v Čermné a v evangelické škole v Kudowa Zdrój. Stejně se choval i jeho bratr Arwed Rogowski, který bydlel v Čermné v domě číslo 5 (dříve Haus „Lydka“, v jeho době – Haus „Rogard“). Nyní tento dům už neexistuje.

Následkem nacistického pronásledování 16. února 1939 utonula v řece Nysa Kladzka matka kaplana Hirschfeldera - Marie (bylo jí sotva 54 roků), kterou pak pohřbil on sám, protože žádný jiný kněz se v tehdejší době kvůli

Mapa farnosti sv. Bartoloměje apoštola v Kudowa Zdrój –Czermna (Návrh Mons. T. Fitych)

Obce Čermná - mědirytí A. Rossmäslera z roku 1841.

vydírání a nátlakům ze strany úřadů nechtěl pohřbu zhostit.

Od února 1939 do roku 1941, po dobu necelých 3 let, byl z důvodu ochrany před vydíráním a narůstajícím nacistickým nátlakem přeložen jako vrchní kaplan do farnosti v Kladské Bystřici, což mu mělo zajistit větší bezpečí. Přesto ve svém působení zůstal nadále důsledný, neoblomný a neobjasný. V době, kdy se ve školách rušila výuka náboženství, on za ní bojoval tím způsobem, že vyučování přesunul do kostela a mládež zval na tzv. „hodiny víry“.

Dne 8. června 1941 uspořádal poslední velkou pouť do Vambeřic a na horu Panny Marie Sněžné. I přes současně probíhající vojenský výcvik mládeže se jí zúčastnilo až 2300 dívek a chlapců z celého Kladska. Během poutě celebroidal eucharistii a pronesl kázání.

Represe ze strany národního nacistického socializmu

Jako duchovní otec, který vychovával mládež v křesťanském duchu, byl z důvodů svých protinacistických názorů neustále sledován, podroben četným výsledkům gestapa a žalován jako nepřítel národa a jeho vůdce. Bylo mu namítáno, že přetahuje mládež ze stranických organizací „Hitler Jugend“ (Hitlerova mládež) a „Bund Deutscher Mädchen“ (Svaz německých dívek). Mnohočetně mu bylo vyhrožováno, byly prováděny odposlechy jeho kázání a jejich obsah byl posílán nacistickým předákům.

Na příkaz nacistického vedení horliví členové z řad Hitler Jugend jednoho dne v okolí Kladské Bystřice zneuctilí několik sakrálních památek (např. u vesnice Wyžki). Tento hanebný čin P. Hirschfeldera i celou katolickou obec v Kladské Bystřici hluboce pobouřil. Bezprostředně poté vystoupil v neděli ve svém kázání s ostrou kritikou, kde zneuctění kříže a kapličky P. Marie veřejně odsoudil. Na obranu mládeže pronesl také větu: „Kdo ze srdce mládeže vytrhává víru v Krista, je zločincem“.

Pronesení této věty se mu stálo osudné. Dne 1. srpna 1941 byl gestapem v Kladské Bystřici, v ul. Starošínska (první dům na levé straně), kde vedl „hodiny

víry“ pro mládež, zatčen. Déle než čtyři měsíce (od 01.08.1941 do 15.12.1941) byl gestapem zadržován v kladské věznici, v ulici Bohaterów Getta 16, bez oficiálního obvinění, bez soudního procesu a formálního rozsudku. Právě zde napsal svá rozjímání křížové cesty (byly později publikovány). Z jeho korespondence v této době se mimo jiné dozvídáme, že měl zdravotní problémy se srdcem. Obětavý duch jeho pastýřské práce mimo jiné dokazuje skutečnost, že ve věznici sepsal výsledky svého studia a meditací nad vybranými slovy sv. Pavla – apoštola národů, které zdůrazňovaly připravenost darovat svůj život.

V kladské věznici mj. napsal: „Pane, jsem Tebou vyvolený, abych trpěl. Pane, děkuji Ti za to.“

„Tento svět není schopen prohlédnout naše opravdové duchovní bohatství“.

„Křesťan a zvláště kněz je vždy člověkem radosti a plný naděje, protože Krista, pro kterého žijeme, není možné zabít ani jej vyhladit.“

Spontánně uplatňoval duchovní postoj „Duc in altum – Zajed' na hlubinu“ (Luk, 5,4). Ve chvíli stupňujícího se ohrožení posiloval nejdůležitější vztah – vnitřní jednotu s Kristem a díky tomu se stával "hradem v nitru" (sv. Teresie z Avily).

Transport do koncentračního tábora v Dachau

Dne 15. prosince 1941 byl P. Gerhard bez soudu poslán transportem do koncentračního tábora Dachau. V transportním vagónu z Kladska byl umístěn do jednomístné cely jako pátý v pořadí. Protože cela byla těsná, museli vězni většinu času trávit ve stoje. Šťedry den už trávili ve věznici ve Vídni. P. Hirschfelder spoluvěznům vyprávěl o tajemství Božího narození. Spolu s ním tam byl také jeden německý kapitán, který byl degradován a odsouzen na tři měsíce těžkého tábora za vážné vojenské provinění. Po létech tento voják na tuto událost vzpomínal, že ještě nikdy v životě neslyšel, aby někdo takovým způsobem a s takovou láskou mluvil o tajemství příchodu Vykupitele na tento svět.

Pobyt v koncentračním táboře v Dachau

Dne 27. prosince 1941 – po necelých osmi měsících od svého uvěznění byl P. Hirschfelder internován v koncentračním táboře v Dachau v Bavorsku. Na seznamu římskokatolických kněží figuruje pod číslem 841 a jako vězeň koncentračního tábora pod evidenčním číslem 28972.

Od této chvíle budou nezlomná víra v Boží lásku, Boží Prozřetelost i vědomí zbavené strachu a obav, modlitba a služba druhým, význačným rysem jeho myšlenek a dopisů.

První tři měsíce byl umístěn v táborového bloku č.30 pro polské kněze se zpřísněným režimem, to je velmi výmluvná skutečnost!

24. 3. 1942 byl přemístěn na blok číslo 26/2 pro německé

Kladská Bystřice dnes

Z pouti před bazilikou Matky Boží ve Vambeřicích

kněze, kde již byla kaple a mohla se oficiálně slavit liturgie.

Smrt

Kněz G. Hirschfelder byl malé a drobné hubené postavy. Z důvodu nelidského zacházení a pro velkou vyčerpanost, podvýživu a poruchy krevního oběhu a posléze zapal plic umírá v táborovém lazaretu dne 1. srpna 1942 v nedožitých 36 letech svého života a po 10 letech kněžství. V roce 1942 byla urna s ostatky kněze Gerharda Hirschfeldera uložena k věčnému odpočinku na hřbitově u kostela v Kudowa Zdrój – Czermna.

Odkaz pro současnost a budoucí generace

Křesťanská postava kněze Gerharda Hirschfeldera je pro nás nyní i pro budoucí generace postavou k napodobování pro: jeho neoblomnou a tvůrčí víru a důvěru v Krista Ježíše – našeho

Spasitele jeho didaktickou a výchovnou práci s dětmi a mládeží, v období formování křehké lidské osobnosti jeho statečnost v boji za Pravdu v těžkém období nacistické nadvlády jeho postoj, kdy vždy a za každých okolností hájil a bránil lidskou důstojnost

Pro nás občany z celého kladského výběžku a přilehlých oblastí česko-polského pohraničí je postava kněze Gerharda Hirschfeldera vzorem, protože je to náš bratr, který zde na tomto území s námi společně žil a pracoval, je nám obzvlášť blízký a jeho odkaz je i dnes vysoce aktuální.

A tak Tě vroucně prosíme, blahoslavený Gerharde Hirschfeldere oroduj za nás.

Návrh, redakce a grafická úprava: Mons. Prof. T. Fitych.

Jazyková úprava a gramatická korektura: Dipl. Ing. Tomáš Mičaník

Podle materiálových podkladů:

P. prof. Dr. Dr. Tadeusz Fitych, DRUGI MĘCZENNIK ZIEMI KŁODZKIEJ, KALENDARIUM 35 LAT ŻYCIA KS. GERHARDA HIRSCHFELDERA (1907-1942; jest to poszerzona wersja artykułu, którego pierwotne źródło: „Świdnickie Wiadomości Kościelne” VII (2010) nr 2 (26), s.

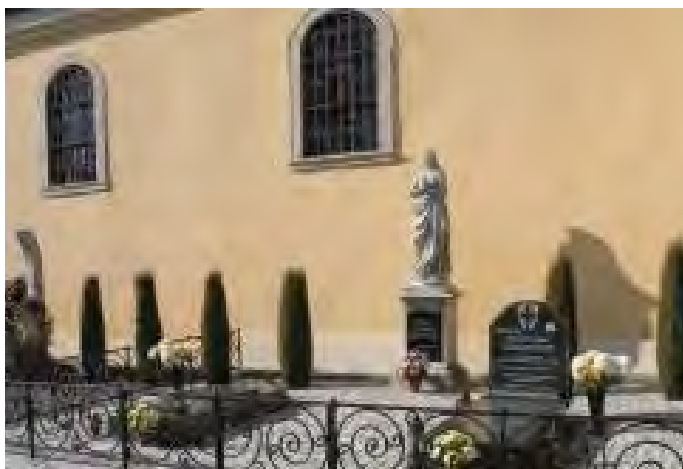
*262-269; <http://www.klodzko.jezuici.pl/ksgrehard.html>; <http://jbc.jelenia-gora.pl/Content/3686/hirschfelder.html>; T. Fitych, *Zamiast Podsumowania Obrad Sympozjalnych, "Ziemia Kłodzka" (2010) nr 11 (198), s. 10-11.**

Koncentrační tábor Dachau

Život v táboře

Na fotografii, zleva: hroby kněze. prob. kan. A. Hauffena a bl. kněze G. Hirschfeldera (foto Mons. T. Fitych)

P. prof. Dr. Dr. Tadeusz Fitych

Publikace P. Gerharda Hirschfeldera (foto Mons. T. Fitych)